

<i>Родина</i>	<i>Особливості будови та життєдіяльності</i>	<i>Представники</i>
<u>Справжні тюлені</u>		
<u>Вухаті тюлені</u>		
<u>Моржі</u>		

5. Розгляньте будову головного мозку риб. На малюнку 5 домалюйте: нюхові капсули, нюхові нерви, нюхові долі, довгастий мозок, спинний мозок, ромбоїдальну ямку. Позначте півкулі переднього мозку, зорові долі, мозочок. Запишіть, за що відповідає кожний із відділів головного мозку у риб.

Мал. 5. Головний мозок риб

Передній мозок відповідає за _____
 Середній – _____
 Довгастий – _____
 Проміжний – _____
 Мозочок – _____

Отже, у ході виконання студентами запропонованих нами завдань, успішно формуються та удосконалюються практичні вміння та навички розпізнавати частини клітин, тканин, органи тварин тощо; аналізувати головні ознаки тварин різних таксономічних груп; порівнювати тваринних організмів, знаходження в них ознак подібності та відмінності; встановлення зв'язків між будовою та функціями клітин, тканин, органів та їх систем в організмах тварин. Всі зазначені практичні вміння та навички є важливими складовими навчально-виховного процесу, оволодіння якими сприяє всебічному розвитку студента, як майбутнього викладача.

Література

1. Бойко Е. И. Еще раз об умениях и навыках / Е. И. Бойко // Вопросы психологии. – 1957. – № 1. – С. 133-139.
2. Левинов А. М. О содержании понятий «навык» и «умение» / А. М. Левинов // Советская педагогика. – 1980. – № 3. – С. 68-72.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К. : Шкільний світ, 2001. – 24 с.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ УЧНІВ НА СЕРЕДНЬОМУ ЕТАПІ

*І.С. Чернова
Полтава, Україна*

У Державному стандарті зазначено, що «система шкільної освіти в галузі іноземної мови перш за все має формувати в учнів уміння іншомовного спілкування, а за роки початкової освіти діти мають набути достатній особистий досвід культури спілкування і співпраці у різних видах діяльності» [2].

Згідно з чинними програмами, оволодіння учнями іншомовним спілкуванням у межах навчального предмету «Іноземна мова» передбачає розвиток у них певного рівня мовленнєвої компетентності, яка визначається як сукупність таких мовленнєвих умінь школярів:

- 1) здійснювати усне спілкування в типових ситуаціях навчально-трудої, побутової та культурної сфер спілкування;
- 2) розуміти основний зміст автентичних текстів;
- 3) читати й розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним ступенем розуміння їхнього змісту (читання з розумінням основного змісту, читання з повним розумінням змісту);
- 4) фіксувати та передавати письмово необхідну інформацію [1].

Мовленнєва компетентність учнів – це поняття комплексне. Воно охоплює цілу систему вмінь (уміння сприймати, відтворювати і створювати усні, письмові монологічні й діалогічні висловлювання різних типів, стилів і жанрів мовлення), що слугуватимуть учням для спілкування в різних життєвих ситуаціях.

Оскільки, головною метою навчання іноземної мови у навчальних закладах є спілкування за допомогою мови, що вивчається, навчальний процес у загальноосвітньому навчальному закладі поділяється на три рівні:

навчальний процес початковий – 2-5 класи,

середній – 6-9 класи,
старший – 10-12 класи.

Виділення цих рівнів пов'язане з необхідністю групового оволодіння іншомовною діяльністю. У свою чергу успішне навчання іноземної мови залежить від урахування психолого-педагогічних характеристик учнів, які зумовлюють використання методично раціональних прийомів, форм та засобів навчання. Розглянемо особливості навчання на середньому етапі, а саме зміст навчання та деякі питання організації навчання.

Середній ступінь є завершальним рівнем щодо створення бази для активного володіння навчальним іншомовним матеріалом. На цьому рівні продовжується розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності, серед яких домінує усне мовлення. Воно в учнів стає змістовнішим, складнішим за структурою мовного та мовленнєвого матеріалу. Поряд з говорінням та аудіюванням значна увага приділяється читанню. Читання як вид мовленнєвої діяльності набуває все більш комунікативного характеру, зростає кількість та обсяг текстів, які учні повинні вміти читати мовчки. На цьому рівні має місце цілеспрямоване вироблення вмінь ознайомлювального (з метою одержання основної інформації) та вивчаючого (з метою одержання повної інформації) читання. Поряд з художньою літературою для читання використовуються науково-популярні та суспільно-політичні тексти. Навчання письма передбачає вміння складати план, тези до прочитаного та робити письмові повідомлення в межах програмних вимог.

На середньому рівні учні оволодівають практично всім граматичним матеріалом, необхідним для усного мовлення. Ведеться робота з вироблення рецептивних навичок. На цьому ж рівні починається формування потенціального словника учнів, яке продовжується і на старшому рівні. Знання вікових особливостей учнів середнього ступеня дає вчителю можливість визначити саме ті прийоми, форми та засоби навчання, які приведуть до успішного вирішення вказаних вище завдань.

Визначальною особливістю учнів середнього рівня є виховання самостійності, самоствердження. Вони негативно ставляться до жорстких вимог, примушування, домагаються статусу «рівності» з дорослими. Все більше розвивається у них вибірковий пізнавальний інтерес, допитливість. Підлітку нецікаві постійні завдання, постійний контроль з боку вчителя, тобто те, що обмежує його самостійність та ініціативу. В учнів цього віку розвивається критичний підхід до змісту, прийомів, форм навчання, розширюються інтереси, помітно зростає потреба у спілкуванні з однолітками, проявляються нові мотиви учіння, пов'язані з появою життєвої перспективи та ідеалів. Проте одночасно спостерігається й інша крайність – відсутність широких пізнавальних інтересів, зацікавленості в розширенні своїх знань. Хоча навчальні мотиви (отримувати високі оцінки, займати краще становище у класі) можуть бути досить сильними, вони часто ведуть до формального виконання навчальної діяльності. Такими є старші підлітки. Отже, «старші» підлітки – це вік гострих суперечностей у структурі особистості, яка твориться, і він потребує від учителя особливої як педагогічної так і методичної майстерності. На середньому рівні вчителю доводиться прикладати значних зусиль для підтримання мотивації та інтересу учнів до предмета, збереження набутих на початковому рівні знань, навичок та вмінь.

Суттєвою особливістю учнів цієї вікової категорії є розвиток складніших психічних процесів. Осмислення у зв'язку із засвоєнням абстрактного матеріалу, теорій, законностей при вивченні інших дисциплін. Психологи вказують на достатній рівень розвитку в учнів цього віку таких якостей мислення як більша критичність, самостійність, цілеспрямованість, зростання свідомості, контроль за власною діяльністю.

Комунікативний розвиток учнів цього періоду характеризується становленням і удосконаленням механізму відбору мовних засобів, способів творення та формулювання думки. Розвивається індивідуальний стиль мовлення. В цілому у цьому віці відбуваються якісні зміни в комунікативній діяльності учнів, що позитивно впливає на вироблення іншомовних навичок та вмінь.

Середній рівень навчання характеризується використанням прийомів навчання, які активізують розумово-мовленнєву діяльність учнів, їх активність у виконанні завдань. Учні найбільше приваблюють завдання, що вимагають самостійності, вміння комбінувати матеріал в залежності від потреб мовленнєвої ситуації. Вправи на імітацію та механічне запам'ятовування відступають на другий план. Середній рівень є вирішальним у створенні комунікативної основи володіння іноземною мовою. Велика увага приділяється тут розвитку невідготовленого мовлення. На середньому рівні значно збільшується питома вага домашньої самостійної роботи.

Серед засобів навчання, які використовуються на цьому рівні, можна назвати слайди, ситуативні і тематичні малюнки та картини, кодограми, схеми, таблиці, роздавальний матеріал для парної та індивідуальної роботи, фонограми, діа-, кіно- та відеофільми.

Отже, можна відмітити такі тенденції в організації навчання на середньому рівні: ширше використання вправ, що імітують умови природного іншомовного спілкування, зростання ролі самостійної роботи учнів, більша опора на вербальну наочність та підказки, збільшення питомої ваги парних та групових форм роботи.

Отже, мовленнєва діяльність – активний, цілеспрямований, опосередкований мовою та зумовлений

ситуацією спілкування процес прийому і видачі мовленнєвого повідомлення у взаємодії людей між собою.

Література

1. Азаров Ю.П. Искусство воспитывать: Кн. Для учителя. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1985.- 448 с.
2. Зимняя И. А. Психология обучения неридной мові.- М.: Рус. язык, 1989.- 221с.

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗДІЙСНЕННІ НАВЧАЛЬНО - ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

*І.С. Чернова, Ю.Ю. Соколова
Полтава, Україна*

У наш час особистість вчителя дуже важко недооцінити. Учитель супроводжує людину упродовж певних років її життя, допомагає зрозуміти та усвідомити споконвічні життєві цінності та знайти і вибрати вірний шлях у житті.

Звичайно, батьки виховують та розвивають дитину, проте вчителі продовжують цей процес, збагачують його, використовуючи при цьому свій педагогічний талант, свої вміння та неабияку майстерність. Вчитель може виступати в ролі вихователя, наставника та викладача. Говорячи про вчителя саме іноземної мови, слід зазначити, що саме він об'єднує всі ці вищезазначені функції.

Вчитель іноземної мови не лише навчає учнів та формує в них почуття комунікативної компетенції, а й виховує їх, розвиває в них почуття поваги до культури та традицій країни, мова якої вивчається, заохочує кожного учня до сумісної праці та активної діяльності [2; с.88].

Роль вчителя іноземної мови у вихованні та навчанні учнів не оціненна. Відповідно до того, чи зможе вчитель викликати у учнів зацікавленість до предмета та бажання вчити мову, буде залежати подальший навчально - виховний процес, і зрештою буде зрозуміло, чи зможе учень стати тим, ким прагне стати та досягти успішності у житті. Адже як відомо, знання іноземної мови відкриває багато перспектив і допомагає оволодіти багатьма професіями. Людина, володіючи іноземною мовою, почуває неймовірне щастя та насолоду, спілкуючись з іноземцями і усвідомлюючи той факт, що її мова зрозуміла.

У наш час проблема особистості вчителя іноземної мови та його ролі у житті учнів та школи доволі актуальна. Оскільки саме він навчає учнів цій мові, виховує їх, допомагає їм усвідомити радість та щастя від можливостей спілкування.

Особистість вчителя досліджувалась багатьма вченими і не є новою як для педагогіки, так і для методики.

Відомі педагоги Ян Амос Коменський та К. Д. Ушинський розглядали особистість вчителя та нерідко торкались даної теми, а науковці та методисти І.А. Зимняя та І.Л. Бім неодноразово наголошували саме на особистості вчителя іноземної мови .

Проте дуже мало уваги було приділено ролі саме вчителя іноземної мови у вихованні та навчанні учнів. І саме тому дана проблема на нашу думку потребує подальшого обговорення.

Одне з найголовніших завдань освіти – зробити людину творчою особистістю. Пріоритет особистості має стати основою філософії та ідеологією навчання, виховання, центральною ціннісною орієнтацією як вчителя, так і **обдарованого учня**.

Розглянемо основні риси успішного вчителя новатора іноземної мови:

1. Натхненний (надихає учнів на успішну діяльність, учні відчувають його захоплення своєю роботою та предметом.)

2. Професійно-підготовлений (добре знає свій предмет, щоденно планує й готує свої уроки.)

3. Підтримує учнів(розвиває та підтримує творчість і допитливість учнів, дружній та доброзичливий, підтримує і заохочує, усміхнений, уважний і люблячий).

4. Послідовний, принциповий і вимогливий у викладанні та в оцінюванні (доброзичливо принциповий, цілеспрямований і послідовний, толерантний та терплячий).

5. Забезпечує ефективне навчання та виховання (дає зрозумілі пояснення, навчає цікаво й весело, не принижує особисту гідність учня).

6. Завжди дає відповідь на несподівані запитання, а якщо не знає відповіді, визнає це, зауваживши, що знає, як і де знайти її.

7. Визнає і практикує різноманіття у викладанні(урізноманітнює навчальний процес, використовує і запроваджує новітні навчальні методи).

8. Гнучкий, позитивно ставиться до змін.

9. Проводить уроки не лише сидячи.

10. Залишає негативний емоційний вантаж поза дверима класу. Навіть, Ян Амос Коменський дивувався з того, наскільки у сучасних йому школах вивчення іноземної мови було важливим [5;100].

Ефективність навчання іноземної мови у значній мірі залежить від чіткої та гнучкої організації навчального процесу на уроці, від умінь вчителя враховувати реальне засвоєння матеріалу кожним учнем та його індивідуальні особливості.